

Checklista

FÖR VAL AV MÅLOMRÅDEN OCH BESTÄMNINGSFAKTORER/INDIKATORER VID HÄLSOKONSEKVENSBEDÖMNING (HKB)

Checklistan bygger på de bestämningsfaktorer för hälsa som tagits fram inom folkhälsopolitikens elva målområden. Dessa faktorer har utarbetats med stöd av aktuell kunskap om sociala och miljömässiga förhållanden i samhället samt med stöd av kunskap om våra levnadsvanors betydelse för hälsan.

Bestämningsfaktorerna berör förhållanden inom samtliga samhällsområden, vilka tillsammans skapar förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Checklistan består av de elva målområdena och de bestämningsfaktorer som är mest relevanta för en hälsokonsekvensbedömning. Till bestämningsfaktorerna finns även indikatorer för uppföljning.

1. Delaktighet och inflytande i samhället

Hur kommer förslaget att påverka förutsättningar för demokratisk delaktighet?

Demokratisk delaktighet avser delaktighet och inflytande i samhället via den politiska arenan. Detta kan uttryckas exempelvis genom medlemskap i politiska partier, genom representation i beslutande församlingar eller genom deltagande i allmänna politiska val.

Indikatorer för uppföljning

Valdeltagande (andel röstande av röstberättigade i val till kommunfullmäktige)

Andel unga förstagsängsväljare

Förutsättningar för jämställdhet?

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter att vårda barn och hem, att ha ett arbete som ger ekonomiskt oberoende och att kunna delta i politiska, fackliga och andra aktiviteter i samhället.

Indikatorer för uppföljning

Jämställdhetsindex

Risken för diskriminering?

Diskriminering reducerar vissa gruppers möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Särskilt allvarlig är den diskriminering som utestänger människor från arbetsmarknaden samt särbehandlar människor i arbetslivet, eftersom arbete för de allra flesta är grunden för en lyckad integration och ett hälsosamt liv.

Indikatorer för uppföljning

Självupplevd diskriminering

Förutsättningar för deltagande i kulturaktivitet?

Med deltagande i kulturaktivitet avses exempelvis att gå på teater, bio, idrottsevenemang, museum, delta i kulturmiljöarbete eller musicera, besöka kyrka eller bibliotek. Det kan också innebära eget skapande.

Indikatorer för uppföljning

Deltagande i kulturell verksamhet på länsnivå

Kulturell verksamhet (andel av befolkningen som deltagit i/utövat kulturell verksamhet)

Förutsättningar för socialt deltagande?

Människors hälsa formas i ett samspel mellan individuella förutsättningar och den omgivande sociala miljön. För att må bra har människor behov av att känna delaktighet och möjlighet att påverka sina egna liv och samhällsutvecklingen. Socialt deltagande är även en förutsättning för att kunna förstå det samhälle man lever i. Socialt deltagande kan ta sig många olika uttryck, exempelvis att medverka i föreningslivet, skriva insändare i tidningar/tidskrifter eller att delta i demonstrationer. Att vara med på en sammankomst med släkt eller vänner är också en form av socialt deltagande.

Indikatorer för uppföljning

Socialt deltagande

Förutsättningar för socialt stöd?

Människors sociala relationer är av stor betydelse för det egna välbefinnandet och för möjligheten att handskas med redan uppkomna hälsoproblem. Socialt stöd har framförallt betydelse för hälsan genom att minska individens utsatthet för stress. Socialt stöd kan vara emotionellt, men också praktiskt i form av råd och vägledning i en besvärlig situation, hjälp med barnpassning eller möjlighet att få del av resurser som man själv saknar, exempelvis att kunna låna en bil, dator eller pengar.

Indikatorer för uppföljning

Emotionellt stöd

Praktiskt stöd

Fysisk tillgänglighet?

Tillgänglighet är en grundläggande förutsättning för människors delaktighet i samhället. En otillgänglig omgivning inskränker rörligheten och valfriheten. Att inte kunna ta sig dit man vill därför att miljön inte är tillgänglig innebär att inte kunna bestämma över sin tillvaro. Gruppen funktionshindrade har en särställning i detta avseende. Det kan handla om att vara beroende av färdtjänst för att kunna umgås med vänner eller ta sig till grönområden. Trappor, byggnader utan hiss och otillgängliga allmänna färdmedel är sådant som människor med funktionshinder ständigt möter, vilket innebär en ständig beredskap att ändra planerna. Allt detta kan bidra till att skapa och förstärka utanförskap, maktlöshet och ett praktiskt beroende av andra människor. En konsekvens är att hälsan påverkas negativt.

Indikatorer för uppföljning

Andel funktionshindrade som inte behöver gå i trappor för att komma ut eller in i sin bostad.

2. Ekonomisk och social trygghet

Hur kommer förslaget att påverka människors ekonomiska villkor?

Människors hälsa, både den fysiska och den psykiska, förbättras med ökande inkomst. Det finns flera teorier om inkomstens betydelse för hälsan. Inkomsten påverkar exempelvis materiella villkor, såsom kvaliteten på en individs eller familjs boende, liksom kvaliteten på mat, kläder, transportmöjligheter och tillgång till rekreation och fysiska aktiviteter. En ekonomiskt utsatt situation, som inte bara är tillfällig, är däremot negativt för både den fysiska och psykiska hälsan. Det finns också ett omvänt samband där ohälsa påverkar den enskildes sociala och ekonomiska situation.

Indikatorer för uppföljning

Inkomstjämlighet

Andel med en låg ekonomisk standard bland barnfamiljer, personer 65 år eller äldre, personer med sjuk- och aktivitetsersättning samt långtidssjukskrivna personer

Andel hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd

Andel ungdomar med låg ekonomisk standard

Möjlighet till sysselsättning?

Förvärsarbete är inte bara den viktigaste källan till inkomster och försörjning, utan i stor utsträckning också till möjligheten att bli delaktig i samhällets aktiviteter, att utvecklas samt utveckla relationer till andra.

Indikatorer för uppföljning

Sysselsättning

Arbetslöshet

Andel inskrivna vid arbetsförmedlingen

Andel långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna vid arbetsförmedlingen

Ohälsotalet

Tillgång till utbildning?

Det finns ett starkt samband mellan utbildningsnivå och hälsa som visar att ju högre utbildning människor har, desto bättre är deras hälsa i genomsnitt. Det förklaras av att utbildningsnivån avgör individens position på arbetsmarknaden och därigenom tillgång till materiella resurser, liksom risken att utsättas för fysiska och psykosociala riskfaktorer i arbetsmiljön. Utbildningsnivå har vidare ett starkt samband med hälsorelaterade levnadsvanor.

Indikatorer för uppföljning

Andel personer i olika grupper med låg utbildningsnivå

Tillgång till bostad?

Boendet är av grundläggande betydelse för hälsan. Den som inte har drägliga boendeförhållanden har svårt att klara basala delar av tillvaron, till exempel utbildning, arbete och sociala kontakter. Tillgång till en bra bostad samt en god fysisk och social miljö i anslutning till boendet är viktiga faktorer som kan antas påverka människors hälsa och välbefinnande i positiv riktning. En aspekt av bostadens kvalitet är bostadsutrymme. Från hälsosynpunkt är det framförallt extrem trångboddhet som bör uppmärksammas eftersom en sådan boendesituation innebär ökad risk för sömnbrist, stress, rygg- och luftvägsproblem samt svårigheter att klara läxor och lek.

Indikatorer för uppföljning

Bostadsmarknadsläget per kommun

Förutsättningar för trygghet i närmiljön?

Trygghet är ett av de mest grundläggande och starkaste mänskliga behoven och är centralt för människors välbefinnande. Otrygghet kan bero på många olika faktorer som till exempel risken för att råka ut för trafikolyckor eller andra olycksfall. Under detta målområde avses känslan av trygghet i förhållande till risken att utsättas för brott mot person utanför bostaden. Trygghet behöver inte ha sin grund i faktiskt registrerad brottslighet eller i risken för att själv bli utsatt för våld. Det finns ett samband mellan känslan av trygghet i närmiljön och självskattad fysisk och psykisk hälsa. En miljö som upplevs som otrygg begränsar människors rörelsefrihet och möjlighet att använda bostadsmiljön eller omgivande miljön för exempelvis rekreation och fysisk aktivitet. När det gäller psykisk hälsa kan den undermineras av den stress det innebär att leva i ett område som känns otryggt.

Indikatorer för uppföljning

Trygg och säker omgivning

3. Trygga och goda uppväxtvillkor

Hur kommer förslaget att påverka möjlighet till goda relationer mellan barn och föräldrar?

Föräldrarna är den mest betydande sociala resurs som barn och ungdomar har. Det finns ett starkt samband mellan barns psykiska hälsa och en familjesituation där barnen uppper att de kommer överens med föräldrarna. Det direkta ansvaret för miljön i hemmet vilar på föräldrarna, men indirekt påverkas miljön i hemmet även av familjens ekonomiska villkor.

Indikatorer för uppföljning

Relationen mellan barn och föräldrar

Möjlighet till en god kvalitet i förskolan?

Förskolan har en viktig roll när det gäller att främja en positiv psykisk utveckling hos barn samt att förebygga och fånga upp problem i ett tidigt skede. Förskolemiljöns betydelse för barns hälsa är väldokumenterad. En aspekt av hälsofrämjande förskolemiljö är personalens utbildningsnivå.

Indikatorer för uppföljning

Anställdas utbildning

Möjlighet till en god kvalitet i skolan?

Goda kamratrelationer och lärarnas stöd har betydelse för barns och ungdomars psykiska hälsa. Inflytande i skolan har också betydelse för barns och ungas hälsa – framför allt den sociala hälsan som förmåga att interagera med andra människor och den intellektuella hälsan, det vill säga kognitiv förmåga som läsförståelse och problemlösning. Skolan ska utveckla barns kompetenser, vilka i sig är hälsofrämjande. Framgångsrika skolor präglas av ett bra pedagogiskt ledarskap från rektorn, höga förväntningar på eleverna och tät feedback från lärarna på elevernas prestationer.

Indikatorer för uppföljning

Barns och ungas inflytande

Hur elever bemöts av lärare, andra vuxna och andra elever

Fullständiga betyg i grundskolan

Möjlighet till en meningsfull fritid?

Att ge barn och ungdomar möjlighet att på jämställda och jämlika villkor delta i kulturlivet och få eget utrymme för kreativitet och eget skapande i olika verksamheter är viktigt för att skapa trygga och goda uppväxtvillkor. Det är mycket som talar för att både den kognitiva och den känslomässiga utvecklingen hos barn och ungdomar kan stimuleras genom detta.

4. Ökad hälsa i arbetslivet

Hur kommer förslaget att påverka arbetsmiljön?

Faktorer i arbetsmiljön kan bidra till systematiska hälsoskillnader mellan olika yrkesgrupper:
Tekniskt/fysiska – olycksfallsrisker och skyddsanordningar:

Fysikaliska – buller, vibrationer, strålning

Kemiska och biologiska – kemikalier och explosiva ämnen, infektionsspridning

Ergonomiska – arbetets krav i förhållande till individens fysiska och mentala förutsättningar

Psykosociala – arbetets krav i relation till individens psykiska och sociala förutsättningar

Organisatoriska – ledarskap, prestationskrav och arbetets fördelning i tid och rum.

Hur arbetet organiseras påverkar *möjligheterna till återhämtning*. Sambanden med hälsa är i detta fall mycket starka. Möjlighet att variera arbetstempo, exempelvis växla arbetsställningar, byta arbetsuppgift, ta raster och pauser, är en basal förutsättning för hälsa i arbetet.

Inflytande i arbetslivet har stor betydelse både för enskilda arbetstagare och arbetstagarna som grupp. Inflytande och delaktighet i arbetslivet förutsätter handlingsutrymme och kontroll. Det finns ett välbelagt samband mellan (arbetsrelaterad) hälsa och graden av krav, kontroll över arbetsituationen och (socialt) stöd på arbetsplatsen.

Indikatorer för uppföljning

Självskattad arbetsorsakad ohälsa

Belastningsbesvärsindex

Krav/kontroll/stöd-index

Arbetsolycksfall/-sjukdomar

Akkumulerad belastning SAM-index

Rehabiltiteringsåtgärder

Anställningstrygghet?

För både män och kvinnor tycks försämrade anställningstrygghet kunna bidra till psykisk ohälsa.

Indikatorer för uppföljning

Uppsägningsshot

Andel behovsanställda

Återhämtning mellan arbetspass, balans arbetsliv/privatliv?

En väsentlig aspekt för att upprätthålla hälsan i arbetslivet är möjligheter till nedvarvning och återhämtning mellan arbetspass. Denna aspekt har visat sig vara starkt könsrelaterad. Män är bättre på att varva ner efter arbetspassets slut, medan kvinnors anspänning i stället ofta stiger, möjligen beroende på ojämnt fördelat ansvar för till exempel hem och familjerelationer.

Indikatorer för uppföljning

Återhämtning

5. Sunda och säkra miljöer och produkter

Hur kommer förslaget att påverka exponering för luftföroreningar?

Som mått på luftföroreningar används kvävedioxid, marknära ozon och partiklar. En ökning av dygnsmedelvärdet av kvävedioxid medför en ökning av antal dödsfall. För mer specifika beräkningar se WHO Air Quality Guidelines (andra utgåvan, Genève, 2000). Hälsoeffekter av marknära ozon har påvisats även vid lägre halter än nuvarande gränsvärde. Ozon ger cirka 2 000 förtida dödsfall årligen. Även exponering för partiklar har visat sig vara en mycket stor hälsorisk, cirka 5 000 förtida dödsfall årligen.

Indikatorer för uppföljning

Halter av kvävedioxid

Halter av marknära ozon

Halter av partiklar

Exponering för långlivade organiska ämnen?

Vi exponeras för ett stort antal olika organiska miljöföroreningar, av vilka ett antal kan ge upphov till cancer, utvecklings- och reproduktionsstörningar och försämrat immunförsvar. Exponeringen kommer i första hand från livsmedel, där feta animalier, som fet fisk, feta mejeriprodukter och kött, innehåller förhöjda halter. En särskilt känslig grupp är barn, då många miljögifter anses ha skadliga effekter på utvecklingen under foster- och nyföddhetsperioden. Därför är det även särskilt befogat att beakta kvinnors exponering. Spädbarn som ammas är också en potentiell riskgrupp, men fördelarna med amning anses överväga eventuella risker.

Indikatorer för uppföljning

Långlivade organiska ämnen i bröstmjolk

Långlivade organiska ämnen i mänsklig föda

Exponering för UV-strålning?

UV-strålningen har ökat på grund av uttunnningen av ozonskiktet och kan ge upphov till hudcancer. Sättet att sola har mycket stor betydelse för risken att utveckla cancer.

Indikatorer för uppföljning

Antal hudcancerfall

Exponering för buller?

Buller är den störning som berör flest antal människor i Sverige. Bullret ger upphov till psykologiska och fysiologiska stressrelaterade symtom och påverkar det allmänna välbefinnandet. Senare års forskning tyder även på att risken för hjärt-kärlsjukdom kan öka vid höga bullernivåer orsakade av flyg- och vägtrafik.

I bostäder är de kritiska effekterna av buller att sömn, vila och avkoppling störs samt att möjligheten att samtala och uppfatta tal begränsas. Vid förskolor och skolor är de kritiska effekterna möjlighet att uppfatta tal, sämre läsförståelse och upplevelse av att bli störd, liksom i vissa fall koncentrationssvårigheter, trötthet och stressreaktioner. På vårdhem och sjukhus är de kritiska effekterna att sömn och återhämtning störs.

Indikatorer för uppföljning

Trafikbuller

Höga bullernivåer

Exponering för radon?

Radon i bostäder, på grund av markförhållanden och blåbetong, är den dominerande källan till exponering för joniserande strålning i vårt land. Det finns ett klart samband mellan beräknad radonexponering och lungcancerrisk. En kraftig samverkan finns dessutom mellan radon och rökning.

Indikatorer för uppföljning

Radonhalt i skolor, förskolor och bostäder

Risken att skadas?

Skaderisker kan uppstå i olika miljöer, exempelvis i arbets-, trafik-, bostads-, skol- och fritidsmiljöer. Skador kan ske genom olycksfall, men de kan också vara självtillfogade eller kan ha uppkommit genom våldshandlingar.

Skaderisker kan också uppkomma i samband med användning av olika produkter.

Indikatorer för uppföljning

Antal rapporterade skadade (döda och vårdade) i olika miljöer

Antal skadade relaterat till olika produkter/produktgrupper

6. En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Hur kommer förslaget att påverka tillgång till en hälsofrämjande hälso- och sjukvård?

Hälso- och sjukvården har en nyckelroll i folkhälsoarbetet genom sin kompetens och stora kontaktyta. En mer hälsofrämjande inriktning på arbetet innebär att mer systematiskt integrera hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande aspekter i det löpande arbetet, så att de blir naturliga delar i hela vårdkedjan. De bör inkludera tillgång till metoder för rökavvänjning, kostrådgivning, fysisk aktivitet på recept (FaR) och alkoholrådgivning.

En hälsofrämjande hälso- och sjukvård innebär att betrakta hälsa och sjukdom i ett sammanhang och i ökad utsträckning fokusera på hälsa och hälsorelaterad livskvalitet snarare än sjukdom och nedsatt organfunktion.

Indikatorer för uppföljning

Åtgärdbar dödlighet (preliminär indikator)

7. Gott skydd mot smittspridning

Hur kommer förslaget att påverka risken för smitta?

Samhällets skydd mot smittsamma sjukdomar har en avgörande betydelse för folkhälsan. Spektrat av smittsamma sjukdomar är mycket vitt och omfattar såväl mycket allvarliga sjukdomar med hög dödlighet som mer ordinära sjukdomar. Exempel på sjukdomar vars utveckling är viktig att följa är klamydia, hiv, hepatit B. Även utvecklingen av campylobacter och legionella är viktig att följa.

Indikatorer för uppföljning

Incidensen av utvalda anmälningspliktiga sjukdomar

Vaccinering?

Trots att Sverige har ett gynnsamt immunitetsläge har det skett en viss minskning av framför allt MPR-vaccination i ett flertal kommuner. Även om minskningen i dagsläget kan bedömas som obetydlig från folkhälsosynpunkt förekommer det dock kommuner och skolor där täckningen vissa år faller under en acceptabel nivå.

Indikatorer för uppföljning

Förekomst av immunitet/ årlig uppföljning av landets barnvaccinationsläge

Förekomst av läkemedelsresistenta smittämnen?

Uppkomsten av bakterier som är resistenta mot antibiotika och andra läkemedel har medfört betydande folkhälsoproblem i hela världen och det finns tecken på en oroande utveckling i Sverige. All användning av antibiotika, såväl till människor som djur, bidrar till en ökad resistensutveckling. Trots att Sverige har ett gynnsamt läge beträffande antibiotikaresistens ökar importen av resistenta stammar genom införsel via personer från länder med hög förekomst. Bevakningen av utveckling har därför stor betydelse för folkhälsan.

Indikatorer för uppföljning

Förekomst av läkemedelsresistenta smittämnen

8. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa

Hur kommer förslaget att påverka förutsättningar för en trygg och säker sexualitet?

Tillgång till information och kunskap i frågor som rör sexualitet och samlevnad liksom effektiv hälso- och sjukvård är viktiga faktorer för en trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa.

De flesta oönskade graviditeter leder fram till en abort. Ett abortingrepp kan innebära ökad risk för fysiska och psykiska påfrestningar för både kvinnan och mannen. Att smittas av en sexuellt överförd infektion och i värsta fall drabbas av dess komplikationer kan innebära allvarliga fysiska hälsokonsekvenser både på kort och lång sikt för såväl kvinnan som mannen med bland annat barnlöshet som följd.

Indikatorer för uppföljning

Antalet födslar och aborter/1 000 kvinnor 15-19 år (graviditetstalet)

Incidensen av klamydiainfektion i åldergruppen 15-29 år

Kondomanvändning bland ungdomar 16-24 år A: använt kondom den senaste månaden B:

Haft samlag utan kondom ”första kvällen” under senaste året

Procentuell fördelning av verkställda aborter efter graviditetens längd, alla åldrar

Risken att utsättas för sexuellt våld och tvång?

Sexuellt våld och tvång är viktiga bestämningsfaktorer för en trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa. Könrelaterat våld kan ses i ett sammanhang där hot, våld och sexuella övergrepp är handlingar som inte kan renodlas från varandra, utan gränserna är flytande mellan dem. Våld mot kvinnor utgör ett väsentligt försummat folkhälsoproblem. Hälsokonsekvenserna av sexualiserat våld kan vara både fysiska och psykiska.

Indikatorer för uppföljning

Anmälda sexualbrott (alla åldrar), antal /100 000 invånare

Anmälda våldtäktsbrott mot personer ≥ 15 år, antal/ 100 000 invånare

9. Ökad fysisk aktivitet

Hur kommer förslaget att påverka närhet och tillgänglighet till faciliteter för fysisk aktivitet?

Fysisk aktivitet är en förutsättning för en god fysisk, mental och social hälsoutveckling. Det bör finnas grönområden för rekreation, faciliteter för idrott, lekplatser m.m. inom 5–10 minuters gångavstånd från bostaden.

Indikatorer för uppföljning

Andelen vuxna som är fysiskt aktiva på minst måttlig intensiv nivå minst 30 minuter varje dag
Andelen vuxna med en stillasittande fritid

Andelen elever med minst betyget godkänt i ämnet idrott och hälsa (i grundskolans år nio och i slutbetyget från gymnasieskolan)

Förekomst av en trafikmiljö som stödjer aktiv transport?

En stödjande miljö för fysisk aktivitet gör det enkelt och naturligt att vara fysiskt aktiv i det vardagliga livet. Det innebär tillgång till säkra gång- och cykelbanor (aktiv transport) och allmänna kommunikationer som gör att man rör sig mer än då man tar bilen.

Förekomst av fysiska och psykosociala hinder för fysisk aktivitet?

Den totala energiförbrukningen genom fysisk aktivitet har minskat jämfört med tidigare årtionden. En förklaring till utvecklingen är stillasittande arbeten, mer bilåkning och ett ökat utbud av stillasittande fritidsaktiviteter. Den byggda miljön kan innehålla hinder för att barn och vuxna ska kunna vara fysiskt aktiva.

10. Goda matvanor och säkra livsmedel

Hur kommer förslaget att påverka förutsättningar för goda matvanor?

För att förbättra folkhälsan bör intaget av frukt och grönt samt bröd (helst grovt bröd) dubblas. Intag av fett, speciellt mättat fett, liksom konsumtionen av snacks, godis, kaffebröd och läsk bör minska. Flytande matfett och oljor bör användas samt nyckelhålmärkta mejeri- och charkuteriprodukter prioriteras.

Matvanorna påverkas av kunskap, tid, pris och tillgång till nyttiga produkter. Goda matvanor innebär också att födointaget är lämpligt fördelat över dygnet och att människor får möjlighet att inta sina måltider i lugn och trivsam miljö. För många är måltiden förenad med möjlighet till social gemenskap, det vill säga är den stund på dagen då man umgås med familj, vänner och kamrater.

Indikatorer för uppföljning

Frukt/gröntkonsumtion (andel av den vuxna befolkningen som intar minst 500 g frukt/eller grönt per dag)

Konsumtion av bakverk, läskedrycker, choklad och konfektyr

Amningsfrekvens?

Bröstmjolk har ett idealiskt näringsinnehåll och barnets trygghet förstärks genom den nära kroppskontakten. Barn som ammas har en lägre infektionsrisk och det är mindre vanligt med allergier bland bröstbarn. År 2001 antog WHO en resolution om att, om möjligt, ge enbart bröstmjolk till spädbarn fram till sex månaders ålder.

Indikatorer för uppföljning

Andel barn som enbart ammas vid fyra respektive sex månaders ålder

Andel barn som enbart + delvis ammas vid fyra respektive sex månaders ålder

Tillgång till säkra livsmedel?

Med säkra livsmedel menas livsmedel som inte innehåller skadliga mikroorganismer eller toxiska substanser, exempelvis organiska miljöföroreningar såsom DDT, PCB och dioxiner.

Indikatorer för uppföljning

Incidens av rapporterade campylobacter- och salmonellainfektioner

Antal rapporterade dricksvattenburna utbrott i Sverige

Halter av långlivade organiska ämnen i bröstmjolk

11. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

Hur kommer förslaget att påverka Tobaksbruk?

Tobak utgör den enskilt största hälsorisen i Sverige och är en av de stora orsakerna till skillnader i hälsa mellan olika befolkningsgrupper. Tobaksbruket påverkas bland annat av tillgänglighet, pris och social acceptans.

Indikatorer för uppföljning

Självrapporterat tobaksbruk

Självrapporterad exponering för tobaksrök i omgivningen

Skadlig alkoholkonsumtion?

Med skadlig alkoholkonsumtion menas mer än en viss mängd per vecka/månad, berusningsdrickande, drickande som är olämpligt i givna situationer så som under graviditet, före/i trafiksituationer, före/under arbetet samt i tidiga barn- och ungdomsår. En viktig faktor för skadlig alkoholkonsumtion är de sociala normer som råder i lokalsamhället, vilket i sin tur bland annat påverkar hur lätt det är att få tag på alkohol. Antal försäljningsställen, öppettider för dessa, åldersregler, priset med mera, har betydelse för tillgänglighet.

Indikatorer för uppföljning

Total konsumtion (skattad och självrapporterad)

Dödlighet i alkoholrelaterad sjukdom eller skada

Bruk av narkotika och dopningmedel?

All hantering av narkotika och dopningmedel förbjuden. Narkotika- och dopningsfrågorna är således inte enbart folkhälsofrågor, utan även kriminal- och socialpolitiska problemområden. Narkotikakommissionen menade att det finns fyra områden av betydelse för missbruksutvecklingen och det är samhällsutvecklingen, som kan mätas i form av exempelvis sysselsättning och välfärd, samhällskulturen, vilken omfattar attityder och värderingar, tillgänglighet till droger samt slutligen insatser som görs för att begränsa efterfrågan.

Indikatorer för uppföljning

Självrapporterad narkotikaanvändning

Dödlighet

Risken för överdrivet spelande?

Under senare år har man börjat betrakta riskerna med spel från hälsosynpunkt. Överdrivet spelande innebär frekventa och upprepade spelepisoder som dominerar individens liv på bekostnad av sociala, yrkesmässiga eller familjemässiga förpliktelser. Problemspelande medför olika allvarliga sociala effekter, som i sin tur påverkar hälsan negativt. Särskilt utsatta är redan sårbara och ekonomiskt svaga grupper, däribland ungdomar, personer med utländsk bakgrund och andra som har en osäker eller otrygg förankring i samhället. Bakomliggande

samhällsfaktorer för uppkomst av spelrelaterade problem är tillgång och den totala konsumtionen av spel, barns och ungdomars spelande samt reklamens och marknadsföringens omfattning och utformning.

Indikatorer för uppföljning

Omfattningen av spelberoende enligt internationellt accepterad metod

Riskabelt spelbeteende

